

**Ārējā eksperta izvērtēšanas secinājumi
par projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un
iesaistīšana” (turpmāk – Projekts) ietvaros īstenotajiem pasākumiem**

1. Eksperta secinājumi par reģionālo ekspertu sanākumi un pieredzes apmaiņas vizīti Jūrmalā 24. 11. - 25. 11. 2016.

Piedaloties reģionālo ekspertu sanāsmē un pieredzes apmaiņas vizītē Jūrmalā 2016.gada 24. - 25. novembrī, kas notika projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros reģionālajiem ekspertiem no Talsiem, Jelgavas, Dobeles, Jēkabpils, Tukuma, Kandavas, Jūrmalas, Lādezers, Rīgas, Rūjienas, Preiļiem un Daugavpils bija iespēja apmeklēt Jūrmalas Mežmalas vidusskolu. Mežmalas vidusskolas direktore iepazīstināja dalībniekus ar skolas romu bērnu integrācijas pasākumiem, kas bija īstenoti iepriekšējos gados. Piemēram, 2011.gadā tika iekārtota multikulturālā klase, kurā romu bērni mācījās kopā ar citas tautības bērniem. Šajā klasē darbojās romu tautības skolotāja palīgs Tamāra Čīca, kas palīdzēja romu bērniem veiksmīgāk iesaistīties izglītības procesā. Tamāra Čīca atsaucoties uz iepriekšējo pieredzi darbā Mežmalas vidusskolā, pastāstīja par galvenajiem veiksmes faktoriem, lai nodrošinātu šādu romu bērnu iesaistīšanos – īpaši tika izcelts Jūrmalas domes atbalsts transporta nodrošināšanai, lai romu bērnus aizvestu uz skolu un atpakaļ. Skolotāja palīgs darbojās kā mediators, kurš brauc līdz un modina skolēnus, motivē un palīdz tiem mācībām.

Jūrmalas romu aktīvistis, jauniešs Sandis Jezdovskis prezentēja klātesošiem informāciju par romu vēsturi, kultūru un galvenajām sociālajām īpašībām. Aktīvistis izteica velmi nākotnē uzņemties pildīt mediators pienākumus. Viņš aktīvi piedalās romu kultūras popularizēšanas pasākumos, piemēram, 25.novembrī vadīja un uzstājās romu koncertu Kauguru kultūras namā, kurā uzstājās arī Dzintars Čīca, “Ame Roma” un vietējā deju grupa “Šukār čaja.”

2015.gadā Mežmalas vidusskolā mācījās 19 romi, 2016.gadā no 460 skolēniem – 20 romi. Skolā ir labi attīstīt brīvprātīgais darbs, īpaši romi ir ļoti atsaucīgi. Bija patīkami dzirdēt, ka skolas direktore izsaka uzslavas romu bērniem par piedalīšanos lielajā talkā, ka pēc lūguma šie bērni nekad neatsaka un strādā visilgāk. Skolai ir laba sadarbība ar romu tautības pārstāvjiem un romu bērni saņem no skolas gan pedagoģisku, gan psiholoģisku atbalstu.

Ekspertu vizītes laikā tika apmeklēta arī Jūrmalas pilsētas internātpamatskola. Neskatoties uz to, ka skolas vadība neizcēla romu tautības skolēnus, tomēr romu skolēnu īpatsvars un atsevišķi pasākumi, liecina par to, ka tā ir īpaša mērķgrupa - šajā speciālajā izglītības iestādē no 114 skolēniem 35% ir romi. Mācās tikai tie bērni, kas ir saņēmuši ārsta slēdzienu, kas ir par pamatu, lai bērni varētu mācīties šajā interenātskolā. Skolas

pedagogiem ir laba sadarbība ar romu vecākiem. Šajā skolā īpaši domā par bērnu motivēšanu iešanai uz skolu. Piemēram, skolotāji kopā ar bērniem apmeklē vakanču gadatirgus; romu skolēni aktīvi iesaistās sporta aktivitātēs. Ir pat izveidota romu futbola komanda un tai ir ļoti labi panākumi, par ko liecina daudzie kausi skolā. Bērni ir iesaistīti arī praktiskajās darbnīcās, kur viņiem ir iespēja radoši izpausties, veidojot dažādus darbiņus un apgūstot jaunās prasmes.

Kā trūkumu var minēt to, ka ekspertu tikšanas laikā nebija iespējas parunāt ar romu bērniem un to vecākiem, lai labāk iepazītos un izvērtētu internāskolas darbību, panākumus un izaicinājumus. Bez romu viedokļa priekšstats par šīs izglītības iestādes darbību un romu bērnu iesaisti izglītības procesā ir vienpusīgs.

Tāpat reģionālajiem ekspertiem bija iespēja apmeklēt Romu Dienas centru, kas darbojas kopš 2011.gada Eiropas Sociāla fonda projekta ietvaros, un kuru no 2013.gada finansiāli atbalsta Jūrmalas pilsētas dome. Bija iespēja iepazīties ar centra darbību, satikties un pārrunāt tās darbību ar direktoru un vadošo personālu. Vietējie romi regulāri apmeklē centru un izmanto tā piedāvātus pakalpojumus. Romu Dienas centrā romi saņem atbalstu darba meklēšanā un iesaistīšanās. Pateicoties centra aktivitātei ir izveidota laba sadarbība ar Ķekavas uzņēmumu, kurā strādā romu tautības pārstāvji. Arī narkotisko vielu atkarīgajiem tiek piedāvāta anonīma ārstēšanas un rehabilitācijas programma. Centrs palīdz arī dzīvojamās platības nodrošināšanas jautājumos; piedāvā dažādas brīvā laika nodarbības romu bērniem, piemēram, radošās darbnīcas, sporta aktivitātes. Centrā darbojās psihologs un logopēds. Īpaši pozitīva ir sadarbība ar centra vadošo pārstāvi Ilonu Teihmani.

Reģionālajiem ekspertiem bija iespēja viesoties arī romu ģimenēs, kuru locekļi izteica savas problēmas, no kurām vislielākā ir bezdarbs. Bez regulārajiem ienākumiem nav iespējas samaksāt par dzīvokli un līdz ar to sakrājas lieli parādi. Vēl viena problēma, ko minēja romu ģimenes pārstāvji ir dzīvojamās platības nepietiekamība – mazā platībā dzīvo daudzi cilvēki, piemēram, 2 istabās dzīvo māte ar trīs meitām un viņu vīriem un bērniem. Katrā ģimenē norādīja, ka bija saskārušies arī ar diskrimināciju, meklējot darbu, gan tautības dēļ, gan arī vecuma dēļ. Iespēja satikties ar romu ģimenēm un iepazīties ar to dzīvi, sociālo realitāti un problēmām ir viens pozitīvajām vizītes pasākumiem.

2016.gada 25.novembrī notika reģionālo ekspertu sanāksme, kurā piedalījās arī vietējas pašvaldības iestāžu pārstāvji - Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvaldes Sabiedrības integrācijas nodaļas vadītāju Darju Kulaginu, Jūrmalas pilsētas domes deputāti, sociālo un veselības jautājumu komitejas priekšsēdētāju Daci Riņķi, PSIA veselības sociālās aprūpes centra – Sloka valdes priekšsēdētāju Aivaru Smagaru, Jūrmalas pilsētas internātpamatskolas direktoru Induli Skudru, kā arī Kultūras ministrijas Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes locekli un biedrības'' Latvijas Cilvēktiesību centrs'' eksperti Jekaterinu Kirjuhini. Neskatoties uz uzaicinājumu vairākiem romu tautības pārstāvjiem piedalīties sanāksmē, Jūrmalas romu pārstāvēja tikai divi vietējie romi, kuri aktīvi iesaistījās diskusijās. Sanāksmes rezultātā dalībnieki nonāca pie secinājuma, ka nākotnē būtu jāiniciē aktivitāte, lai attīstītu uzņēmēju un darba devēju sadarbību ar Latvijas romiem, kas vēlas atrast darbu. Potenciālos uzņēmējus un darba

devējus varētu aicināt izmantojot NVA tīklus. Ir svarīgi popularizēt labo praksi, apspriežot jau pastāvošos piemērus, kad uzņēmēji nodrošināja romu tautības pārstāvjiem darba vietas. Pirms pieņemtu romu darbā būtu lietderīgi nodrošināt romu profesionālo apmācību – iemācot konkrētas darba iemaņas un prasmes, piemēram, konditora, kulināra iemaņas darbam kafējnīcā.

Prioritāras jomas, kas būtu jāattīsta romu sociālās iekļaušanas veicināšanai ir izglītības un aktīvāka iesaistīšana darba tirgu, kā arī konkurētspējas paaugstināšana. Sanāksmē tika secināts, ka romu skolotāju palīgu un mediātoru darbs ir ļoti labi sevi pierādījis, - tās rezultāta gandrīz visi romu bērni apmeklē skolu, notiek intensīvs un regulārs darbs ar romu bērnu vecākiem, un uzturēts dialogs starp pašvaldības iestādēm un romu ģimenēm. Tāpēc būtu svarīgi nākotnē šo praksi turpināt.

Lai sasniegti vēlamos mērķus, tika izvirzīti arī uzdevumi:

- 2017.gadā izveidot datu bāzi par darba iespējām romu tautības pārstāvjiem;

- izveidot datu bāzi par romu bērnu skolas apmeklējumu.

- izpētīt tos romu bērnu dzīvošanas apstākļus, piesaistot bērnu tiesību aizsardzības centru un bāreņtīsu, lai pievērstu lielāku uzmanību tām romu ģimenēm, kuras sociāli un ekonomiskie apstākļi rada šķēršļus sociālajai iekļaušanai un integrācijai. Piemēram, Jūrmalas sociālajai māijai (tā saucamajam ‘‘Titānikam’’), kur pastāv liels risks bērnu tiesību pārkāpšanai, pie ļoti sliktiem dzīvošanas apstākļiem.

Visa informācija sanāksmes laikā tika pasniegta vienkāršā, dalībniekiem saprotama valodā. Visi sanāksmes dalībnieki aktīvi piedalījās diskusijās un izteica savus viedokļus un praktiskos ierosinājumus par romu integrācijas un iekļaušanas jautājumiem, kā arī konkrētas darbības turpmākai attīstībai. Abu dienu aktivitātes (labās prakses vizīte un ekspertu sanāksme) bija cieši saistīta ar pieteiktā temata specifiku un problemātiku.

Sanāksmes trūkumi: vairāki pašvaldības pārstāvji, kas bija pieteikti dienas kārtības programmā, piemēram, domes deputāti un sociālā dienesta pārstāvji, nebija piedalījušies sanāksmē un līdz ar to atsevišķie jautājumi netika padziļināti apspriesti.

2. Eksperta secinājumi par reģionālo ekspertu sanāksmi un labās prakses vizīti Daugavpilī 26.01.-27.01.2017

26.janvārī, labās prakses vizīte

Piedaloties reģionālo ekspertu sanāksmē un pieredzes apmaiņas vizītē Daugavpilī 2017.gada 26.-27. janvārī, kas notika ‘‘Latvijas romu platforma I : dialogs, sadarbība un iesaistīšana’’ ietvaros, reģionālajiem ekspertiem no dažādām pilsētas un novadu pašvaldību iestādēm bija iespēja apmeklēt Daugavpils Raiņa 6. vidusskolu. Skolas direktore, psihologs, sociālais pedagogs un 2 romu skolnieces Kamila (9.klase) un Dana (12.klase), sagatavoja informāciju par kolas darbību un romu bērnu izglītošanas praksi.

No 130 skolēniem, skolā mācās 30 romu bērni sekojošās klasēs: 1.klasē 5 romu bērni, 2.klasē - 3, 3.klasē - 7, 4.klasē - 4, 5.klasē - 4, 6.klasē - 1, 7. klasē - 2, 9.klasē - 3 romu skolnieki, 12.klasē 1.skolnieks.

Dana piedalījās ar muzikālo priekšnesumu, apliecinot savu dziedāšanas talantu. Romu meitenes pastāstīja par savām nākotnes iecerēm, piemēram, par vēlmi kļūt par pavāri un fizioterapeiti.

Skolas direktore nevarēja nosaukt konkrētus projektus, kuri bija saistīti ar romu integrācijas pasākumiem un norisinājās skolā, tāpēc viens no ieteikumiem skolas vadībai būtu izveidot informatīvo materiālu vai sagatavot prezentāciju ar projektu nosaukumiem, mērķiem, sasniegumiem, rezultātiem, līdzīgi, kā tas bija izveidots romu biedrībai „Nēvo Drom D.”

Par īpašiem atbalsta pasākumiem romu bērniem. Romu bērniem izglītības procesā skolā palīdz iesaistīties skolas psiholoģe, kura strādāja arī par skolotāja palīgu un uzraug arī romu bērnu skolas kavējumus. Psiholoģe daudz strādā ar 4 romu ģimenēm, kurās bērni ir 2., 3. klases skolnieki un ne labprāt apmeklē skolu.

Ir arī ģimene, kur bērna tēvs ir blakus visu skolas dienu, jo dēls raud, tāpēc ģimene kārtu mājniecības. Skolas atbalsta komandā ir arī sociālais pedagogs. Skolā romu lielākie bērni ir iesaistīti mazāko klasesbiedru skolas kavējumu uzraudzībā.

Pēc Kamilas domām skolas apmeklējums nav atkarīgs no tautības, bet no ģimenes materiālā stāvokļa, no vecāku bezdarba un migrācijas ārzemēs, no veselības stāvokļa, kā arī to ietekmē vecāku analfabētisms, kas liedz viņiem sniegt atbalstu saviem bērniem skolas mājas darbu pildīšanā.

Skolas direktore secināja, ka ģimenē jābūt cilvēkam, kurš motivē skolai – tas ļoti palīdz bērnam. Tāpēc vidusskolā projekta „Romu bērni skolā” ietvaros tika iekārtots resursu centrs, kas arī pēc projekta noslēgšanas tiek izmantots, lai uzlabotu sadarbību starp skolu un bērnu vecākiem. Interesanta prakse ir saistīta ar vecāku iesaisti dežūras skolā. Daudzi romu vecāki ir iesaistīti šajā praksē, jo lielākā daļa no tiem ir bezdarbnieki. Ar šo dežūru vecāki tiek iesaistīti bērnu izglītības procesā, kas ir svarīgi, lai vecāks kļūst par motivatoru skolai, un tas ceļ vecākos atbildības sajūtu.

Skolas direktore interesējas par bērnu nākotni arī pēc vidusskolas beigšanas, pievērš lielu uzmanību cilvēcisksam faktoram. 2 romu skolnieki tagad ir augstākā izglītība.

Ekspertiem bija iespēja apmeklēt arī Daugavpils 26. pirmsskolas izglītības iestādi „Zīļuks”, kas atrodas blakus sociālajai mājai, sociālajai nakts patversmei un krīzes centram.

Bērnodārza vadītāja prezentēja detalizētu informāciju par romu bērniem un vecākiem. Bērnodārzā īsteno 2 mazākumtautības programmas krievu un latviešu valodā. Krievu valoda 8 grupas, latviešu valodā 2. No 10 grupām 6 ir diennakts grupas.

70 % audzēkņu ģimenēm ir maznodrošinātais statuss. No 186 bērniem 21 ir roms (11%). Šī ir vienīgā pirmsskolas iestāde Daugavpilī, kurā darbojas sociālais pedagogs. Romu bērni ir krievu grupās, jo Daugavpilī dzīvokrievu dialektā runājošie romi. No 21 bērna, 18 ir diennakts grupā un 3 dienas grupā, no tiem 10 bērni nakšņo visu nedēļu. Vadītāja uzsver, ka tas nav vecāku bezatbildības dēļ, bet gan finansiālā stāvokļa dēļ, jo bērnodārzā tiek piedāvāta četrrreizēja ēdināšana, ir iespēja nomazgāties, kas bieži vien nav iespējams mājās.

Bērnudārza darbiniekiem cieši sadarbojas ar romu vecākiem un labi izprot reālo situāciju un tās stāvokli. 4 ģimenēs abi vecāki ir romi, bet 6 ģimenēs tikai mammas ir romu tautības. Manuprāt, šīs jauktās ģimenes rodas, jo romu vīrieši ievērojot romu noteiktās normas jeb tradīcijas, nepalīdz sievietēm mājas darbos un piešķir daudz mazākas tiesības sievietēm. Jauktās ģimenes arī veidojas, jo daudzas sievietes brauc uz ārzemēm darba meklējumos un tur arī apprecas ar cittautiešiem.

Bērnudārzā bija īstenots projekts „Atbalsts romu bērniem: Gatavs mācībām!”, kura ietvaros romu vecākus iesaistīja bērnu izglītībā, attīstot ciešāku sadarbību ar romu ģimenēm un iemantojot viņu uzticību.

Īstenojot dažādas programmas, bērnudārzs palīdz bērniem veidot kultūras uzvedības iemaņas un paplašināt redzesloku. Regulāri tiek organizētas bērnu ekskursijas uz bibliotēkām, izstādēm, koncertiem. Ar individuāli orientētu sociālo korekcijas programmu “Es – Tu – mēs – daba”, kurā izmanto estētikas metodes, veido bērnos pozitīvās īpašības, pārliecību par sevi un novērš baiļu sajūtu. Izmantojot silto smilšu kasti, bērni, strādājot ar logopēdu, atbrīvojas no stostīšanās.

Bērnudārzā tika organizētas arī tikšanās „Pie apaļā galda”, kurās runā par veselību, nodrošina tikšanas ar bāriņtiesas juristu. No romu puses par šīm aktivitātēm ir lielā interese. Arī bērniem ir veselības mācības stundas.

Īstenta tiek sociālās attīstības korekcijas programma jaunām māmiņām „Uzticība.” Tā kā 18 gados romu jauniešiem kļūst jau par mātēm, citas nokļūst krīzes centrā, dažas pašas augušas bērnu namos, viņām nav bērnu audzināšanas iemaņas, tāpēc caur radošajām darbnīcām un sarunām viņām palīdz tās apgūt.

Bērnudārzs sadarbībā ar romu biedrībām organizē pat Starptautiskajai romu dienai veltītu pasākumu. Bērnudārza vadītāja iesaka romu biedrībām uzņemt atbildību, apzināt tos bērnus, kuri neapmeklē izglītības iestādes.

Ekspertiem bija iespēja apmeklēt arī sociālo māju un iepazīties ar pilsētas Sociālā dienesta darbību. Sociālajā mājā no 14 daudz bērnu romu ģimenēm, tagad dzīvo tikai 2 ģimenes, jo tām ir piešķirts individuālais dzīvoklis, pārsvarā ar malkas apkuri. Šie radītāji apliecina Sociālā dienesta aktīvo atbalstu romu mājokļa jautājumam un problēmu atrisināšanai. Sociālā dienesta vadītāja īpaši novērtēja romu sieviešu tikumu un kārtību dzīvokļos.

Apmeklējot sociālo māju, ekspertiem bija iespēja tikt ar romu ģimeni, kurā ir 3 bērni, kuri apmeklē bērnudārzu „Zīlūks”. Māte aktīvi piedalās dažādu radošo darbnīcu organizēšanā, darbojas romu biedrībā un muzicē.

Viesojāmie arī pie romu NVO – „Nēvo Drom D” un „Me Roma”, birojā. Biedrības „Me Roma” iniciatīva ir zirga pajūgs, kas pilsētas iedzīvotājiem braucienus „romu stilā”. Savukārt NVO „Nēvo Drom D” ar Sorosa fonda atbalstu 2011.gadā izveidoja lauksaimniecības projektu Skrudalienas pagastā. Romu jaunieši saņēma stipendiju (pārtikas, saimniecības vai kancelejas preču veidā) par saimniecības vadīšanu - vistu un trušu barošanu, dārza kopšanu. Biedrībās iesaistīti aptuveni 150 biedri.

2004.gadā biedrība „Nēvo Drom D” strādāja kā biedrības „Nēvo Drom” filiāle, bet 2008. gadā ieguva atsevišķas biedrības statusu. Biedrība organizēja latviešu valodas kursus, kuru rezultātā 20 cilvēki ieguva valodas apliecības, taču ir arī biedri, kuri nevarēja nokārtot eksāmenu. Kā risinājums ir romu mediators piesaiste, lai veicinātu romu cilvēkiem latviešu

valodas mācīšanas procesu. Biedrība ir īstenojusi arī vairākus kultūras pasākumus, atbalsta aktivitātes romu izglītības un nodarbinātības veicināšanai.

27.janvārī, reģionālo ekspertu sanāksme ar Daugavpils pašvaldības iestāžu darbiniekiem un romu iedzīvotājiem

Sanāksmē piedalījās vairāki pašvaldības iestāžu pārstāvji, t.sk. Raiņa 6. vidusskolas direktore ar romu skolnieci Danu, bērnudārza vadītāja, Daugavpils pilsētas domes Izglītības pārvaldes speciāliste bērnu tiesību aizsardzības jautājumos. Sanāksmi apmeklēja arī plašs romu iedzīvotāju klāsts, kā arī abu romu biedrību vadītāji. Sanāksmes dalībnieki apsprieda pirmajā dienā iegūto pieredzi, detalizēti izvērtējot un diskutējot ar atbildīgajiem speciālistiem par sasniegumiem un izaicinājumiem romu integrācijas jomā, īpaši pievēršoties izglītības un latviešu valodas apguves jautājumiem.

Par romu iedzīvotāju dalību sanāksmē.

Kad ar savu parakstu romu pārstāvjiem vajadzēja apliecināt savu klātbūtni, varēja pamanīt romus, kuri neprot lasīt, tāpēc kāds, kurš prata, parakstījās arī citu vietā. Šajā sanāksmā romi bija diezgan kautrīgi.

Biedrības „Me Roma” vadītājs uzsvēra, ka noturēt biedrības biedrus palīdz kopīgās intereses rakstītajos projektos. Jeļena Petrova izstāstīja par biedrības veiksmīgo sadarbību ar vācu biedrību „Erfolg” un izteica vēlēšanos pēc iespējas vairāk strādāt ar romu jauniešu iesaisti.

Sanāksmē piedalījās arī romu mediatore Ludmila Marcinkeviča, kura pastāstīja par savu mediatora pieredzi. Viņa uzsvēra, ka bērniem no maznodrošinātām ģimenēm ir nepieciešamas dažāda veida atbalsts, piemēram, ir vajadzīgi skolas piederumiem un apģērbs. Turklāt pašam mediatoram trūkst zināšanu par daudzām lietām, lais sniegtu pienācīgu atbalstu romu ģimenēm, kā arī ir nepieciešamas valsts valodas zināšanas. Tāpēc ir nepieciešamas mediatoru apmācības, kurās nosaka konkrētus mediatora pienākumus un uzdevumus, lai tas zin katrā konkrētā jautājumā pie kā vērsties pilsētas līmenī, kā arī valsts līmenī.

Sanāksmes trūkums bija tas, ka Daugavpils romi runāja pārsvarā krieviski. Valodas barjeras dēļ tiem bija grūti izteikt savu viedokli. Tas noved pie secinājuma, ka galvenais uzturēt romu mediatora saikni ar romu NVO un atbalstītu tam latviešu valodas apmācības.

Turklāt ir atbalstāma arī vācu biedrības „Erfolg” atbalsts romu biedrībām dažādu projektu izstrādē un īstenošanā, kā arī iespējamās uzņēmējdarbības attīstībā. Piemēram, biedrības „Erfolg” vadītāja plāno vērsties pie uzņēmuma, kura šuj somas, lai uzņēmējs iesaista darbā romu sievietes, kas apmācītas šūšanā.

3. Par reģionālo ekspertu sanāksmi un pieredzes apmaiņas vizīti Jelgavā 23.02. – 24.02.2017.

23.februāra, labās prakses vizīte

Piedaloties reģionālo ekspertu sanāksmē un pieredzes apmaiņas vizītē Jelgavā 2017.gada 23. – 24. februārī, kas notika projekta “Latvijas romu platforma : I dialogs,

sadarbība un iesaistīšana” ietvaros reģionālajiem ekspertiem no Jelgavas, Tukuma, Kandavas, Rūjienas, Jūrmalas, Valmieras, Preiļiem, Madonas un Lādežera bija iespēja apmeklēt uzņēmumu „Viktorija B”, kurā cenšas nodarbināt romu tautības pārstāvjus. Pašlaik uzņēmumā strādā romu jaunie Agnese. Arī iepriekšējos gados šajā ģimenes uzņēmumā strādājuši romi. Lai arī vadītājiem pirms tam ir bijusi arī negatīva pieredze ar romu darbinieci, kura pieteicās mazgāt traukus, taču labi nepildīja savu uzdevumu, vadībai nav radies priekšstats par romiem, ka viņi ir slinki. Vadītāja joprojām ir atvērta un gatava uzņemt darbā romu tautības pārstāvjus. Pašai vadītājai iepriekš bijusi pozitīva saskarsme ar romiem – dzīvojuši kaimiņos, mācījusies vienā klasē.

Kafejnīcā bija iespēja tikties arī ar citu romu sievieti Oksanu, kas strādāja uzņēmumā, bet aizgāja no darba, lai varētu vairāk laika veltīt meitai, kurai ir grūtības ar latviešu valodas apguvi, līdz ar to ir bažas, ka meitene nepāries 2. klasē. Meitenei ir jau 11 gadi, taču mācās tikai 1.klasē, jo ģimene nesen atgriezusies no dzīves Anglijā. Oksana nevar atļauties privātskolotāju, bet ja būtu iespēja mācīties valodu bez maksas, tad arī pati kopā ar meitu gribētu pilnveidot latviešu valodas rakstību un lasīšanas prasmes. Reģionālie eksperti ieteica Oksanai izvērtēt sadarbības iespējas ar kādu pensionārbiedrību, kurā ir pensionēti pedagogi, un kuri var sniegt nepieciešamo atbalstu. Piemēram, Jelgavā jau 8 ģimenēs šo brīvprātīgo darbu pilda pensionāri.

Vizītes laikā eksperti apmeklēja arī Jelgavas 4. sākumskolu, kur direktore pastāstīja par skolā īstenotajiem romu integrācijas projektiem, piemēram, par projekta „Integrācijas inkubators romu bērnu un jauniešu atbalstam” rezultātiem, kura ietvaros skolā izveidots Romu resursu centrs. Centrā darbojas romu tautības palīgs, vienlaicīgi pildot arī mediators pienākumus, nodrošinot sadarbību un dialogu starp pašvaldības iestādēm un romu ģimenēm. Ikdienā Resursu centru izmanto individuālajām nodarbībām, tikšanās ar vecākiem, mājas darbu pildīšanai, gatavošanai kontroldarbiem, brīvā laika pavadīšanai, informācijas apkopošanai skolēnu prezentācijām un projektiem. Projektu ietvaros skolā iekārtota multikulturālā klase bērnu sagatavošanai. Turklāt romu bērnu vecāki projekta laikā ir iesaistījušies radošajās darbnīcās, piemēram, izgatavojot sveces, eglīšu rotājumus, vai dekorējot dāvanu maisiņus.

Skolā ekspertus priecēja bērnu uzstāšanās, kurā 2 romu bērni no 3. klases ar saviem klasesbiedriem demonstrēja „Pop ielas” deju un dziesmu priekšnesumu. Pozitīvi bija tas, ka bez klases audzinātājas šo priekšnesumu palīdzēja organizēt latviešu meitenītes mamma un izvēlējās atveidot romu dziedātāja izpildīto dziesmu. Tika prezentēta detalizēta informācija par skolas paveikto darbu ar romiem, romu bērnu iesaisti mācību procesā, par to sasniegumiem un skolas izvēles iemesliem, kā arī par izglītības iestādēm, kuras bērni apmeklē pēc šīs skolas beigšanas.

Eksperti viesojās arī Jelgavas pilsētas Sociālajā dienas centrā, kurā romiem ir iespēja izmazgāt veļu un izmantot dušas pakalpojumu. Iesākums šī pakalpojuma izmantošanai bija 2013.gadā ESF projekta laikā, kad šis pakalpojums bija bezmaksas. Šobrīd šis ir maksas pakalpojums, atšķirībā no Jūrmalas Romu dienas centra, kur, redzot un

izvērtējot romu vajadzības, secināja, ka šis atbalsts ir nepieciešams un pašvaldība to nodrošina bezmaksas.

Jelgavas Sociālajām dienas centram būtu nepieciešami papildus līdzekļi, lai veiktu remontu dušas telpā un citās telpās. Dienas centrā bērniem ir iespēja bezmaksas izmantot treniņu zāli un tenisa galdu. Dienas centra darbinieki atzina, ka romu ģimeņu nabadzība ir ietekmē arī to veselību, jo daudzi nevar apmaksāt slimnīcas pakalpojumus. Dienas centra darbiniece stāstīja par savu pieredzi, mēģinot iesaistīt romus darbā, saskaroties ar darba devēju bezatbildību, stereotipiem un aizspriedumiem. Rezultātā no 7 sievietēm, kuras mēģināja iesaistīt darba tirgū, tikai 2 bija iespēja atrast darba vietu.

24.februārī, reģionālo ekspertu sanāksme ar Jelgavas pašvaldības iestāžu darbiniekiem un romu iedzīvotājiem

Ekspertu sanāksme notika Jelgavas pilsētas Sabiedrības integrācijas lietu pārvaldē. Sanāksmē piedalījās vairāki pašvaldību iestāžu pārstāvji, t.sk. arī 4. sākumskolas direktore, Sociālajā dienas centra pārstāvji, Izglītības pārvaldes un Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) speciālisti. Sanāksmē aktīvi piedalījās 5 romu tautības pārstāvji.

Ekspertiem bija iespēja iepazīties ar Jelgavas romu situāciju dažādās jomās – izglītības, nodarbinātības, sociālajā un kultūras jomā. Īpaša bija prezentācija par Jelgavas romu kultūru, tradīcijām, dzīves veidu un vēsturi. Prezentācija par romu kultūru, tradīcijām un vēsturi ļoti ieinteresēja reģionālos ekspertus, un ieteica, pilnveidojot prezentācijas informāciju, piedāvāt bibliotēkām un muzejiem, jo romi ilgus gadus dzīvo Latvijā, taču par tiem ir ļoti maz informācijas. Jūrmalas pārstāvji piedāvāja šo prezentāciju izmantot skolās, piemēram, Starptautiskās Romu dienas svinēšanas pasākumā. Šāds materiāls varētu uzlabot arī sabiedrības iecietību pret blakus dzīvojošiem romiem.

Jelgavas domes priekšsēdētāja vietniece Rita Vectirāne aicināja padomāt par romu cilvēku profesijas apgūšanu, ko piedāvā vietējās profesionālās izglītības iestādes, lai veicinātu to iesaisti darba tirgū Jelgavā. Būtu svarīgi uzrunāt konkrētos uzņēmējus no dažādām nozarēm, lai veicinātu romu apmācību un iesaisti šajos uzņēmumos. Kamēr netiks piesaistīti uzņēmēji un risināts bezdarba jautājums, neatrisināsies arī mājokļa un veselības jautājumi.

Runājot par izglītību un vērojot statistiku, kurā atspoguļots, ka romu skolēnu skaits 7., 8., 9. klasēs paliek nemainīgi zems, rodas doma par skolotāja palīgu vai mediatoru, kurš sniedz atbalstu un palīdz noturēties arī lielākajās klasēs vajadzīgo zināšanu līmenī.

Eksperte Gita Zariņa no Rūjienas ieteica izveidot datu bāzi par romu ģimeņu skaitu, kas dzīvo uz vietas un nav izbraukuši uz ārzemēm, lai statistika atspoguļotu reālo iedzīvotāju skaitu kopumā. Turklāt Kandavas eksperte pozitīvi novērtēja romu pārstāvja Daiņa Kraukļa iepriekšējo darbību, un vēlas izskatīt iespēju atbalstīt romu mediatora darbu arī vietējā līmenī.

Pasākuma trūkumi.

Bija plānota tikšanās ar divām romu ģimenēm viņu mājās, taču tas netika realizēts līdz ar to var minēt kā semināra trūkumu.

Vienas ģimenes pārstāve Anda atteicās uzņemt savās mājās, tāpēc ar viņu tikāmies Sociālajā dienas centrā. Anda stāstīja par savu dzīves pieredzi iekārtojoties darbā. Sieviete strādāja tā saucamajos „simtlatniekos”, kur sevi pierādīja kā punktuālu un kārtīgu strādnieci. To novērtēja arī darba devējs, taču, kad devās pieteikties strādāt par apkopēju veikalā *Maximā*, viņu darbā nepieņēma, jo viņai nebija līdzekļu, lai izietu medkomisiju, ko prasīja šis uzņēmums. Anda nezināja, ka pastāv pabalsts, kas atmaksā medicīniskās kārtiņas ieguvī. Šeit ļoti labi ir saskatāma mediators nepieciešamība, kurš informē romu cilvēkus no nelabvēlīgajām ģimenēm par pieejamiem pabalstiem un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī par atbildību. Sadarbībā ar NVA būtu ieteicams izveidot rekomendācijas vai apliecinājumu no iepriekšējām darba vietām, kas palīdzētu celt neskolotu, bet labi strādājošu romu pašapziņu un iedrošinātu darba devēju, kuram nav bijusi saskarsme ar romu darba spēku, un tā domāšana balstās uz stereotipiem.

Mediators kopā ar NVA pārstāvjiem varētu veidot šīs rekomendācijas kritērijus, un šo praksi pēc būtības neizslēdza arī Jelgavas NVA pārstāvji. Sociālo lietu pārstāvji neizteica šīs rekomendācijas vajadzību, balstoties uz to, ka darba devējs zvana un interesējas par pārvaldes klientiem, tad viņi arī sniedz potenciālā darbinieka raksturojumu raksturo. Sanāksmes laikā eksperti secināja, ka romu mediatoram Jelgavā būtu visciešākā sadarbība ar NVA un Sociālo lietu pārvaldi.

Otra ģimene minēja sadzīviskas problēmas tāpēc ar viņu arī tikāmies Sabiedrības integrācijas lietu pārvaldē. Šo ģimeni pārstāvēja sieva Andžela, vīrs un bērni. Andžela, kas aktīvi darbojas Sabiedrības integrācijas lietu pārvaldē kā palīgs teātra pulciņā, vēlas, lai romi vairāk izmantotu NVA kursus, kur maksā arī stipendiju. Andžela izgājusi 3 mēnešu pavāra kursus NVA un šobrīd aktīvi meklē darbu.

4. Eksperta secinājumi par apmācībām (projektu darbnīcu) romu aktīvistiem un NVO pārstāvjiem Rīgā, 07.12.2016.

Šajā tikšanās piedalījās vairāki romu tautības pārstāvji no dažādām Latvijas pilsētām (Daugavpils, Rīgas, Jelgavas, Valmieras, Kandavas un Dobeles), gan ar, gan bez pieredzes projektu rakstīšanā.

Biedrības “Sadarbības platforma” priekšsēdētājas, eksperte un pieredzējuša lektore Lauma Celma vadīja šīs projekta rakstīšanas apmācības. Materiāls tika pasniegts saprotama un vieglā valodā. Dalībnieki bija aktīvi iesaistīti apmācības procesā par sabiedriskās darbības attīstības procesu, misijas apzināšanu, mērķu, uzdevumu nosprašanu, kā arī projekta pieteikuma izstrādi.

Lektore mācīja vispirms saredzēt sava projekta vīziju, tad uzstādīt mērķus un izvirzīt uzdevumus. Tas nebija viegli, jo daži romu jaunieši nemācēja atšķirt mērķus no uzdevumiem, tāpēc zaudēja daļēji interesi un nejutās pārliecināti par tālāko darbību,

tādējādi pasniedzējai vajadzēja vienkāršā valodā skaidrot materiālu un piedāvāt praktiskus piemērus. Daži romi izteikušies, ka šādās darbnīcās palīdz saprast, kādām vajadzībām būtu jādibina jaunas romu organizācijas un rakstīti projekti.

Šādas darbnīcas un apmācības romiem ir vajadzīgas, jo tas palīdz romiem no vairākām pilsētām komunicēt, izveidot sadarbību un kopīgi veidot projektus. Tie romu dalībnieki, kuriem ir pieredze biedrības darbā un projektu īstenošanā stāstīja šo savu pieredzi klātesošiem. Piemēram, Valmieras nodibinājuma „Life and Light Latvia” pārstāvei ir izveidojusies sadarbība ar Somijas romiem, kristīgās vērtības atbalstīšanai. Jelgavas pārstāve smeļoties no Valmieras pieredzes, vēlas strādāt ar bērniem un jauniešiem, lai attīstītu garīgas vērtības un neformālās izglītības iniciatīvas. Valmieriete Vija redz savas biedrības misiju darbā ar jaunatni un mediatora darba nodrošināšanu. Gan romi no Dobeles, gan no Valmieras teica, ka rakstot projektu vēlas iesaistīt tajā pēc iespējas vairāk romu, lai tie varētu saņemt arī atbildību par padarīto darbu. Dobeles romi uzsvēra, ka ir svarīgi projekti, kuru ietvaros māca bērniem latviešu valodu, tādējādi tos sagatavojot skolai.

No apmācības dalībniekiem bija izskanējuši arī ierosinājumi apmācīt romu bērnus un jauniešus spēlēt dažādus mūzikas instrumentus, lai varētu piedalīties dievkalpojumos un citos kultūras pasākumos. Kā viena no vīzijām tika izteikta vēlme veicinot romu kultūras un mākslas talantu, piemēram, veidojot romiem teātra un skatuves mākslas studijas. Daugavpilī vēlas veidot bērnu brīvā laika pavadīšanas aktivitātes, piemēram, dejošanas pulciņu romu bērniem. Biedrības „Romu jaunatne un draugi” pārstāvji no Rīgas uzsvēra nepieciešamību izveidot darba vietu tīklu un attīstīt pieredzes apmaiņas programmas. Pirms projekta rakstīšanas svarīgi ir aptaujāt mērķa grupas pārstāvjus, lai apzinātos tās vajadzības un vēlmes.

Šīs apmācības laikā romi guva informāciju par projektu rakstīšanas secību, par nepieciešama materiāla avotiem, lai kvalitatīvi izplānotu, sagatavotu un īstenotu projektu. Apmācības dalībnieki izteica vēlēšanos papraktizēties kāda projekta pieteikuma aizpildīšanā, lai katram ir izkopēts tāds pieteikums, lai iemācīto praktiski atkārtotu. Lektore informēja, ka ir plānots sagatavot īpašas pielāgotas vadlīnijas, lai dalībniekiem būtu pieejama gan informācija par projekta izstrādes un īstenošanas galvenajām posmiem un stadijām, gan praktiski piemēri un labās prakses paraugi projektu izstrādē, izklāstīta projektu ideju banka, ņemot vērā apmācībās izteiktās idejas un ierosinājumus. Īpaša uzmanība ir vērsta sadarbības un partnerības attīstībai, kas ir ļoti nozīmīga organizācijas darbības sākotnējā stadijā – kopīgie sadarbības projekti palīdzēs jaunizveidotām biedrībām uzkrāt nepieciešamo pieredzi, noformulēt savas darbības turpmāko specifiku un virzienu. Šādas vadlīnijas būs ļoti nederīgas romu biedrību darbības attīstībai, partnerības veidošanai, administratīvo prasmju un kapacitātes līmeņa paaugstināšanai, kā arī pilsoniskās sabiedrības apziņas veicināšanai.

Nozīmīgais aspekts ir arī vietējo romu sabiedrības uzticība romu nevalstiskās organizācijas vadītājiem un aktīvistiem. Ja paši romi nesadarbosies un neatbalstīs biedrības darbību un īstenotās aktivitātes, tad biedrība nevarēs pierādīt savas eksistēšanas nepieciešamību un saņemt finansējumu no vietējām vai ārvalstu atbalsta programmām.

Visi aktivitātēs dalībnieki bija aktīvi iesaistījušies diskusijā unviedokļu apmaiņā. Apmācības programma un saturs bija izstrādāta kvalitatīvi un atbilstoši pieteikta temata specifikai un problemātikai.

5. Eksperta secinājumi par praktisko darbnīcu „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” Valmierā, 2017.gadā 17.februārī

Informācija par romu situāciju balstījās uz Latvijas faktu pētījuma izpēti un rekomendācijām pašvaldībām un iestādēm.

Darbnīcā piedalījās pirmskolas un pamatskolas izglītības iestādes vadītāji un skolotāji, Sociālo lietu pārvaldes darbinieki. Piedalījās 5 romu tautības pārstāvji no Vīlpulkas, Limbažiem un Valmieras.

Dalībnieki dalījās pieredzē par romu piekļuvi pabalstiem un citiem jautājumiem. Lietderīgs bija informatīvais materiāls - buklets par bezdarbnieka statusa iegūšanas noteikumiem, par bezdarbnieku tiesībām un pienākumiem. Ir konstatēts fakts, ka bieži vien romi neregistrējas kā bezdarbnieki, līdz ar to nevar saņemt, piemēram, stipendiju, ko maksā par profesionālās apmācības kursu apmeklēšanu, ko nodrošina NVA. Valmierā bezdarbnieku skaits ir samērā mazs, apmēram no 7 romu bezdarbniekiem - 4 ir pamatizglītība. Cēsīs ir tikai viens roms, kurš ir NVA klients.

Darbnīcas ietvaros tika prezentēta informācija par ESF atbalsta aktivitātēm „Atbalsts ilgstošiem bezdarbniekiem”, „Proti un Dari” NEET jauniešiem, „Priekšlaicīgas mācību pamešanas samazināšana, īstenojot preventīvus un intervences pasākumi.” NVA pārstāve informēja par aktivitātēm „Atbalsts ilgstošiem bezdarbniekiem”, kuras ietvaros klientiem apmaksā veselības pārbaudes Daugavpilī, Liepājā, Talsos, Rīgā, Madonā un Valmierā, kā arī ir nodrošinātas psihologa un psihoterapeita konsultācijas. Darbnīcā tika sniegta informācija par mobilitātes pabalstu, kas paredz dzīvošanas un transporta izdevumus, ja darba dēļ cilvēkam jāpārceļas uz citu pilsētu.

Valmieras romi informēja, ka viena no problēmām ir saglabāt maznodrošināto statusu un veikt, piemēram, mājokļa remontu. Komunālo pakalpojumu problēmas netiek atrisinātas, kamēr nav sakārtots nodarbinātības jautājums.

Romu problēma izglītības jomā ir romu bērnu nepietiekama motivācija un finansiālas iespējas izglītoties, piemēram, pēc pamatskolas tie neturpina mācīties vidusskolā vai augstskolā. Lādežera pamatskolas direktore uzskata, ka būtu svarīgi pievērst uzmanību romu bērniem, kas pabeidza devīto klasi.

Romu bērnus un jauniešus būtu svarīgi iesaistīt projekta „Proti un Dari” un „Priekšlaicīgas mācību pamešanas samazināšanas” aktivitātēs, kurās ir paredzēts individuālais atbalsts, ekskursijas augstskolās un profesijas specifikas iepazīšanai, vizītes uzņēmumos un citas atbalsta aktivitātes.

Darbnīcas laikā Valmieras romu mediātore noskaidros, kurš Valmierā varēs uzņemties minēto atbalsta aktivitāšu koordināciju. Pirmsskolas izglītības iestādes „Burafino” vadītāja atzinīgi novērtē mediatores svarīgumu, ieguldījumu un sniegto atbalstu romu integrācijas jomā.

Valmieras NVA filiāles pārstāvis ir informējis, ka ir plānots izmantot mentora pakalpojumus, kura viens no uzdevumiem būtu sekot līdž bezdarbniekam darba intervijās, noskaidrot darba atteikuma iemeslus, lai izslēgtu diskriminācijas iespējas.

Pēc darbnīcas Vilpulkas romi ir informējuši par apņēmību nodibināt romu biedrību. Viļķenes skola izsaka vēlmi, lai skolā būtu skolotāja palīgs roms. Tā varētu būt Viktorija, kas ir skolotāja palīga Sandras meita, kura saņēmusi Lādezerā novada prēmiju.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Veicināt atbalsta un motivācijas pasākumus, lai nodrošinātu romu bērnu un jauniešu iesaisti izglītoties pēc pamatskolas, apgūstot vidusskolas vai augstskolas izglītību.
- 2) Atbalstīt romu mediatoru darbību pilsētā. Mediatori varētu palīdzēt romiem izmantot ESF atbalsta aktivitāšu pieejamos pakalpojumus, piemēram, izmantot projekta „Proti un Dari” un „Priekšlaicīgas mācību pamešanas samazināšanas” aktivitātīšu iespējas saņemt individuālais atbalstu.
- 3) NVA filiālēs nodrošināt mentora pakalpojumus bezdarbniekam meklējot darbu un darba intervijās, lai mazinātu nepamatotas attieksmes gadījumus no darba devēja puses.

6. Eksperta secinājumi par praktisko darbnīcu „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” Jelgavā, 2017.gadā 14.martā

Darbnīcu apmeklēja 28 cilvēki, no kuriem 5 bija romi (no Jelgavas, Jūrmalas un Sabiles). Darbnīcas dalībnieki ir informēti par Eirobarometra datiem, ka Latvijā 26% no ne-romu vecākiem negrib, lai viņu bērni mācās kopā ar romu bērniem. Tāpēc būtu svarīgi rīkot izglītojošus un informējošus pasākumus ne tikai romu bērniem un viņu vecākiem, bet arī ne-romu bērniem un vecākiem. Tas varētu būt arī kāds kultūras pasākums vai projektu konkurss skolā, ko apmeklē plašs sabiedrības loks. Svarīgi, ka romu un ne-romu bērni varētu piedalīties kopīgā pasākumā un veidot savstarpēju dialogu.

Svarīgi veikt atbalsta pasākumus romu talantīgajiem bērniem un jauniešiem, atverot mūzikas pulciņu vai interešu klubu, jo daudziem romu bērniem ir labas muzikālās prasmes, taču tie tās neizkopj profesionālās izglītības iestādēs. Bet būtu jāpievērš uzmanība, lai šādi atbalsta pasākumi nebūtu etniski vienpusīgi. Romu tautības pārstāvis no Jūrmalas, Sandis Jezdovskis, atgādināja, ka romu atsevišķākas klases nebija pozitīvs paraugs (piemēram, šāda prakse bija Jūrmalā Mežmalas vidusskolā).

Jelgavas Sociālo lietu pārvaldes pārstāve saka, ka Jelgavas pilsētā pietrūkst sociālo darbinieku, lai nodrošinātu visu romu (un ne-romu) ģimeņu pārraudzību. Papildus svarīgi mudināt romu vecākus izglītot savus bērnus skolās un izglītoties pašiem. Šajā jomā ir

svarīgi motivācijas pasākumi. Piemēram, sociālā darbiniece māca romu klientiem rakstīt, - viņa velk pa svītriņām drukātos burtus un klients kopē. Arī Sociālā atbalsta Dienas centra darbiniece pievērš uzmanību romu darba tirgū iesaistīšanas pasākumu nepieciešamībai un romu sieviešu tiesību aizstāvības aktivitātēm, jo tās ir īpaši diskriminētas no darba devēju puses.

Tukuma sociālā dienesta pārstāvji informē, ka pilsētā tiek piemērots sods tiem vecākiem, kuru bērni neapmeklē skolu. Šajā sakarā izsaka arī bažas par agrīnām precībām un nepieciešamību agri iesaistīties nelegālajā darba tirgū, lai uzturētu ģimeni. Piemēram, 5. klases romu skolēns nodarbojas ar metāllūžņu vākšanu.

Darbnīcas laikā tika prezentēta informācija par Eiropas Sociālā fonda atbalsta aktivitātēm, kurās viena no mērķgrupām ir romi. Īpaši svarīgas ir aktivitātes, lai mazinātu bērnu priekšlaicīgas skolas pamešanas risku, kurā ir plānots dažādā veida individuālais atbalsts romu bērniem un to ģimenēm.

Galvenie ierosinājumi:

- 4) Svarīgi rīkot izglītojošus un informējošus pasākumus ne tikai romu bērniem un viņu vecākiem, bet arī ne romu bērniem un vecākiem (kultūras pasākums vai projektu konkurss skolā);
- 5) Organizēt atbalsta pasākumus romu talantīgajiem bērniem un jauniešiem, piemēram, atverot mūzikas pulciņu vai interešu klubu, jo daudziem romu bērniem ir labas muzikālās prasmes (bet nepieļautu etnisko segregāciju);
- 6) Nodrošināt motivācijas pasākumus, lai mudinātu romu vecākus izglītēt savus bērnus skolās un izglītoties pašiem;
- 7) Nodrošināt pasākumus romu iesaistīšanai darba tirgū;
- 8) Iesaistīt romus ESF atbalsta aktivitātes, lai mazinātu bērnu priekšlaicīgas skolas pamešanas risku.

7. Eksperta secinājumi par praktisko darbnīcu „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” Daugavpilī, 2017.gadā 19.aprīlī

Darbnīcā īspaša uzmanība tika pievērsta romu izglītības jautājumiem, jo no 1000 bērniem, kas mācās Latvijā, tikai 32 ir vidusskolās un 6 – augstskolās. Šī iemesla dēļ arī romu resurss darba tirgū ir minimāls. Salīdzinot ar latviešiem, romiem ir 3 reizes lielāks bezdarba līmenis. Darbnīcā tika izmantoti dati no Latvijas faktu veiktās aptaujas.

Dzīvokļu jautājums Daugavpilī romiem nav primārā problēma, bet vairāk labā prakse, jo Sociālajā mājā dzīvo tikai 6 ģimenes un vairākas romu ģimenes saņēma dzīvokli.

Darbnīcā aktīvi piedalījās romi no Viļakas, kas pārstāvēja romu biedrību ‘‘Māro.’’ Biedrības pārstāvis informēja darbnīcas dalībniekus, ka viņiem būtu vajadzīgs Romu dienas centrs, kur romu trūcīgajām ģimenēm būtu pieejama higiēnas pakalpojumu. Biedrībā darbojas arī mūzikas grupas ‘‘Brīvais vējš’’. Viena no biedrības ‘‘Māro’’ pārstāvjiem, Rasma, gatava uzņemties skolotāja palīga vai mediatora darbu, piemēram, nepieciešamības

gadījumā izvadāt uz skolu romu bērnus, kā arī strādāt bērnudārzā, jo viņai esot audzinātājas izglītība. Rasma arī ir apmeklējusi biedrības „Izglītības iniciatīvu centrs” skolotāja palīgu apmācības kursus. Pārstāve uzsver, ka ir svarīgi kopīgie starpkultūru pasākumi, kurās satiekas romu un ne-romu bērni, atbalsta pasākumi bērnu talantu attīstībai, brīvpusdienu nodrošinājums skolās. Kā mediators viņa varētu uzrunāt romu ģimenes iesaistīties ESF atbalsta aktivitāšu pasākumos, piemēram, aktivitātes bērnu priekšlaicīgu skolas pamešanas mazināšanai.

Aktivitāti bērnu priekšlaicīgu skolas pamešanas mazināšanai īsteno Izglītības un kvalitātes valsts dienests, projekta īstenošanas komandā ir 24 cilvēki, kas mēģinās šīs aktivitātes īstenot visās Latvijas pašvaldībās, arī Latgales reģionā. Romi pozitīvi novērtē aktivitātes piedāvāto pakalpojumu klāstu, īpaši uzsverot, ka tā ir laba iespēja jaunajām māmiņām, kuras apprecas agrīnā vecumā. Aktivitātes prezentācijas laikā romi bija ieinteresēti un aktīvi uzdeva jautājumus par labumiem un atbalstu, ko var gūt romu ģimenes un bērni.

Ilūkstes pašvaldības pārstāve informēja visiem romiem ir trūcīgais statuss, un viņi saņem attiecīgu atbalstu no pašvaldības puses.

Diskusijā aktīvi iesaistījās arī Maltas skolas direktore, kura norādīja, ka vairākas sociālās problēmas ir tieši jauktajās ģimenēs. Kā svarīgu viņa izcēla uzticības faktoru, īpaši skolas vadīšanas darbā ar romu ģimenēm. Viņa praktizē labo praksi – mājas vizītes, lai iepazītu romus un iegūtu to uzticību, kā arī pārrunātu praktiskās lietas.

Daugavpils logopēdiskās internātpamatskolas attīstības centra direktore Marika Raičinoka piekrita, ka mājas vizītes ir labs motivēšanas instruments.

Lidija, romu aktīviste no Krāslavas, informēja, ka ar romu bērnu skolas apmeklējumu nav problēmas, bet pilsētā, kur dzīvo salīdzinoši liels romu iedzīvotāju skaits nav savas biedrības, kas palīdzētu risināt sociālus un kultūras attīstības jautājumus. Viņa uzsvēra, ka pārsvarā romi ir ticīgi cilvēki, bet tie regulāri apmeklē baznīcu kopā ar bērniem.

Krāslavas Varavīksnes skolas pārstāve, Žanna Drozdovska aicināja izvērtēt iespēju nodrošināt romiem praktiskās darbnīcas projektu rakstīšanai, kā arī apspriest ideju par romu nišas izveidi darba tirgū, piemēram, darbs metālapstrādes vai zirkopības sfērā. Turklāt ir svarīgi arī izglītēt sabiedrību par romiem un arī romu bērnus nodrošināt ar materiāliem par viņu kultūru, piemēram, izdot pasaku un leģendu grāmatu. Izskanēja arī ieteikums organizēt kopīgus pasākumus romu un ne-romu jauniešiem un to ģimenēm, lai attīstītu starpkultūru dialogu un brīvprātīgo darbu.

Daugavpils romu biedrības ”Nēvo Drom D” vadītājs informēja par nepieciešamību veidot datu bāzi par 2-3 gadīgajiem romu bērniem, lai sekotu viņi iesaistei pirmsskolas izglītības iestādēs un veicinātu latviešu valodas apguvi.

Projektu „Proti un Dari” koordinators Daugavpilī, informējot par projekta īstenošanas gaitu, norādīja, ka ir ļoti problemātiski atrast un iesaistīt mērķa auditoriju, jauniešus, kas nemācās, nestrādā un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki vai atrodas

Probācijas dienesta uzraudzībā. Ierosināja Jauniešu starptautisko programmas aģentūras vadību veikt grozījumus projekta nolikumā, lai mazinātu šķēršļus un atvieglotu jauniešu mērķgrupas iesaistīšanas iespējas projekta aktivitātēs.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Attīstīt labo praksi – pašvaldības pārstāvju (skolotāju, sociālo darbinieku, mediātoru) mājas vizītes, lai iepazītu romus un iegūtu to uzticību, kā arī pārrunātu praktiskās lietas;
- 2) Nodrošināt romiem praktiskās darbnīcas projektu rakstīšanai;
- 3) Apspriet ideju par romu nišas izveidi darba tirgū, piemēram, darbs metālapstrādes vai zirgkopības sfērā;
- 4) Nodrošināt materiālus par romu kultūru, piemēram, izdot pasaku un leģendu grāmatu; organizēt kopīgus pasākumus romu un ne-romu jauniešiem un to ģimenēm, lai attīstītu starpkultūru dialogu un brīvprātīgo darbu;
- 5) Nepieciešams veikt uzskaiti par 2-3 gadīgajiem romu bērniem;
- 6) Jauniešu starptautisko programmas aģentūrai veikt grozījumus projekta nolikumā, lai mazinātu šķēršļus un atvieglotu jauniešu mērķgrupas iesaistīšanas iespējas projekta aktivitātēs.

8. Eksperta secinājumi par praktisko darbnīcu „Romu ģimeņu sociālās situācijas uzlabošana vietējā līmenī” Ventspilī, 2017.gadā 16.maijā

Darbnīcā piedalījās ap 35 cilvēkiem, no kuriem 10 bija romi. Visas darbnīcas ietvaros romi ļoti aktīvi iesaistījās diskusijās.

Svarīgi romu auditorijai nodrošināt īpašu informēšanu „vieglajā valodā”, lai iesaistītu tos izglītojošos pasākumos, piemēram, praktiskajā darbnīcā. Vairāki romu pārstāvji pirms aktivitātes sākuma neizprata darbnīcas mērķi un viņu aicinājuma iemeslu, līdz ar to skeptiski vērtēja savu dalību pasākumā. Darbnīcas sākumā dalībnieki „vieglajā valodā” tika informēti par projekta un darbnīcas mērķiem, kā arī par projekta turpinājumu un romu iesaistīšanas pasākumiem. Piemēram, par iespējām atbalstīt romu mediatoru Ventspils pilsētā, tāpēc arī vajadzētu uzrunāt kādu romu pārstāvi, kas varētu pildīt šo darbu. Paši romi atzīst, ka tam jābūt izglītotam cilvēkam.

Runājot ar skolotājiem un cilvēkiem, kas strādā ar romiem, secinājām, ka skolotājam ir grūti strādāt klasē, kurā bērni ir ar dažādu sagatavotības līmeni un uzvedības manierēm. Audzēkņu sociālās iemaņas un intelekta līmeņi nosaka ar testa palīdzību dzimtajā valodā, tāpēc izskanēja ieteikums, ka vajadzētu šo testu tulkot romu valodā un romu tautības cilvēks arī novadītu to bērnam, - ja tests nav dzimtajā valodā, tad šis līmenis precīzi neatspoguļojas un, pamatojoties uz testa rezultātiem, ārstu komisija nosūta bērnu uz speciālo izglītības iestādi, lai gan ar veselību tam nav nekādas problēmas.

Kā vērtīgu praksi var uzskatīt Ventspils vakarskolas ne-romu skolotāju prasmi runāt romu valodā, kas palīdz veicināt romu skolnieku iesaisti izglītības procesā, mazinot valodas

barjera rādītas sekas. Viedokļi par Ventspils vakarskolas aizvēršanu ir atšķirīgi - vieni romi uzskata, ka to nevajadzētu likvidēt, citi atzīst, ka romu klase neveicina romu bērnu izaugsmi un pilnas mācību programmas apguvi.

Izskanēja negatīva pieredze par fizisku pāri darījumu romu bērnam no skolotāja puses, taču pozitīvi ir tas, ka ģimene nenobijās un ziņoja par šo gadījumu policijā, kā arī ģimenes locekļi darbnīcas laikā tika informēti par Cilvēktiesību aizsardzības centra atbalsta iespējām. Ģimenei ir arī ārsta slēdziens par fizisku pāri darījumu. Cilvēktiesību aizsardzības atbalsts bija vajadzīgs arī citām ģimenēm saistībā ar nepamatotu attieksmi dzīvokļu jautājumā. Piemēram, konkrētajā gadījumā jaunā māmiņa ir spiesta dzīvot ar saviem trīs nepilngadīgajiem bērniem pie savas mammas, jo dzīvokli viņai privātajā sektorā neviens neizīrē aizspriedumu dēļ.

Cita ģimene stāstīja par to, ka dzīvo kopā ar bērnu, kuram ir pārvietošanas traucējumi, bet dzīvoklis tika piešķirts 2.stāvā un kāpņu telpa nav aprīkota ar speciālo pacēlāju šādiem cilvēkiem. Dzīvoklis 2.stāvā bijis pilnīgi izremontēts, bet tagad, atsaucoties uz ģimenes lūgumu, pašvaldība piedāvā dzīvokli 1.stāvā, lai būtu vieglāk pārvietoties ar ratiņkrēslu, bet piedāvāts dzīvoklis ir bez remonta.

Darbnīcas ietvaros romi tika informēti, ka romu biedrībām ir iespēja pieteikt projektu kādā Vācijas fondā, lai romu genocīda upuriem un viņu bērniem saņemtu atbalstu mājokļa remontam, medikamentiem u.c. Ventspils romu aktīviste Malda gatava apzināt situāciju un izveidot sarakstu ar romu genocīda upuriem un viņu bērniem. Romi novērtēja iepriekšējos atbalsta projektus romu genocīga cietušajiem, kuros ietvaros romi varēja iegādāties apģērbu 60 latu vērtībā.

Darbnīcas pārstāvji no Sabiles uzskata, ka akcents jāliek uz romu izglītību veicinošiem projektiem. Runājot par apģērbu palīdzības atbalsta iespējām, veiksmīga ir ESF atbalsta aktivitāte, lai mazinātu bērnu priekšlaicīgas skolas pamešanas risku, kuras ietvaros arī var nopirkt, piemēram, apģērbu darba intervijai vai nepieciešamo apģērbu un inventāru skolai vai kādam interešu pulciņam. Projekta pārstāvji informēja, ka ir svarīgi projekta aktivitātes organizēt vietās, kur ir jaunieši, turklāt profesionālās skolas var pašas pieteikties projektā nevis caur pašvaldību, kā tas ir jādara citām skolām. Katram projektā iesaistītajam sastāda individuālo plānu uz vienu semestri, ja nākamajā atkal vajadzīgs atbalsts, tad sastāda nākamo plānu. Ir plāna paraugi pašvaldībām un izstrādātas vadlīnijas. Mediatori varētu palīdzēt romiem izmantot šī projekta atbalsta pakalpojumus.

Projekta „Proti un dari” pārstāvji dalījās mērķauditorijas iesaistīšanas pieredzē. Piemēram, Igaunijā ir mikroautobuss, kurš brauc uz dažādām jauniešu pulcēšanās vietām un informē cilvēkus par projekta aktivitātēm un iespējām jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki (NEET jauniešu). Viņņā projekta pārstāvji dodas uz publiskajām vietām, kur uzturas jauniešu, lai aptvertu lielāku nemotivēto jauniešu loku.

Darbnīcas klātesošie minēja, ka NEET jauniešu projekta trūkums ir tas, ka projektā iesaistītā persona nevar būt reģistrēts kā bezdarbnieks, bet atteikšanās no bezdarbnieka statusa praktiski liedz ģimenei saņemt pabalstus. Projekta „Proti un dari” ietvaros NEET

jauniešiem nodrošinātas prakses iespējas uzņēmumos. Problēma ir, ka projekta ietvaros ir līgums jāslēdz uz 2 mēnešiem, bet divu mēnešu laikā nevar pienācīgi apgūt kursus. Projekta „Proti un dari” koordinatore Ventspilī uzskata, ka būtu jāveic grozījumi projekta noteikumos, lai izvairītos no minētājām problēmām.

NVA pārstāvis informēja par romu iespējām iesaistīties projekta aktivitātēs ilgstošajiem bezdarbniekiem. Ventspilī ir laba sadarbība starp NVA un uzņēmumiem, kuri nodrošina subsidētās darba vietas, par kurām pusi algu maksā darba devējs, bet pusi sedz NVA. Romi strādājuši apsardzē, konfekšu ražošanas uzņēmumā, kas kalpo kā labā prakse.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Romu auditorijai nodrošināt īpašu informēšanu „vieglajā valodā”, lai iesaistītu tos izglītojošos pasākumos.
- 2) Atbalstīt romu mediatoru darbību pilsētā; uzrunāt romu pārstāvi, kas varētu pildīt mediatora darbu. Mediatori varētu palīdzēt romiem izmantot ESF atbalsta aktivitāšu pieejamos pakalpojumus.
- 3) Ventspilī vajadzētu audzēkņu sociālās iemaņas un intelekta līmeņa testu tulkot romu valodā un romu tautības cilvēks arī novadītu to bērnam.
- 4) Informēt romu par tiesību aizsardzības iespējām, piemēram, informējot par diskriminācijas gadījumiem Cilvēktiesību aizsardzības centra ekspertus.
- 5) Veicināt romu mērķauditorijas iesaistes un motivācijas pasākumus, lai izmatotu ESF atbalsta aktivitāšu iespējas.

9. Eksperta secinājumi par izstādes „Romu holokausts Latvijā (1941-1945)” atklāšanas pasākumu un izglītojošu lekciju par romu kultūru un vēsturi Tukuma bibliotēkā, 2017.gadā 3.martā

Izstādes atklāšanas pasākumu apmeklēja vairākas romu ģimenes, kas aktīvi piedalījās lekcijas diskusijā, kopā 16 romu tautības cilvēki. Vienā no šiem ģimenēm genocīda laikā nogalināja radniekus. Bija ļoti plaši pārstāvēts pasākums – no plānotajiem 30 dalībniekiem, to apmeklēja ap 50 cilvēku. Pasākums arī tika filmēts, ko nodrošināta FokusTV speciālisti.

Pēc lekcijas par romu kultūru un vēsturi, kā arī romu genocīdu Otrajā Pasaules kara laikā, ko novadīja Normunds Rudevičs, izskanēja ieteikums šo informāciju par Samudaripen jeb holokaustu stāstīt arī skolās, iekļaujot to izglītības saturā, piemēram, vēstures nodarbības kontekstā. Varētu būt 2 mācību stundas gadā, kas veltītas šai tēmai.

Lekcijas laikā tika pacelti jautājumi par to, ka romu holokausta traģēdija nav zināma lielai sabiedrības daļai, īpaši salīdzinājumā ar informāciju par ebreju holokaustu. Tāpēc ir nepieciešams organizēt vairāk izglītojošus pasākumus par romu holokaustu Latvijā.

Katru gadu arvien mazāk paliek tie romi, kas bija liecinieki šiem holokausta notikumiem. Oficiālie dati neuzrāda reālo romu cietušo skaitu, tāpēc šo liecinieku stāsti

būtu ļoti nozīmīgi vēstures avoti. Pēc šiem stāstiem nogalināja ap 8000 romu, taču statistika rādīja uz pusi mazāku skaitu. Ir oficiāli arhīva dati, ka Tukumā pie Valguma ezera nogalināja ap 500 romiem. Arī vēl nesen virszemē pie šī ezera atrasti bojāgājušo neapglabātie kauli. Talsos 200 un Sabilē 300 romi izglābās, jo tajā brīdī strādāja pie vāciešiem dažādus darbus.

Izskanēja priekšlikums par to, ka vajadzētu uzstādīt Rīgā pieminekli genocīda upura cietušajiem, tā makets ir izstrādāt, pateicoties Romu Kultūras centram. Šādi pieminekli jau ir uzstādīti vairākās Eiropas valstīs.

Anatolijs Berezovskis, vietējais romu aktīvists, savā runā atcerējās jelgavnieku Fraiķi, kurš Ulmaņa laikā armijai sagādāja zirgus. Līdz ar to secina, ka romu niša varētu būt, piemēram, zirgu piederumu pīšana, kas viņiem labi padotos un ar ko varētu pelnīt naudu. Berezovskis atbalstīja Rudeviča priekšlikumu par pieminekļa izveidi, un uzsvēra, ka svarīgi būtu arī pasludināt 4.decembri par oficiālu Romu genocīda upuru dienu. Berezovskis aicināja Rudeviču vairāk vērties pie Latvijas romiem un viņu problēmām nevis strādāt politiskajā un starptautiskajā līmenī.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Nepieciešams organizēt vairāk izglītojošus pasākumus par romu holokaustu Latvijā izglītojot Latvijas sabiedrību un īpaši skolēnus. Piemēram, iekļaut šo informāciju izglītības saturā, vēstures nodarbības kontekstā. Varētu būt 2 mācību stundas gadā, kas veltītas šai tēmai.
- 2) Organizēt atbalsta pasākumus tiem romiem, kas bija liecinieki šiem holokausta notikumiem vai ir cietuši no tiem.
- 3) Nepieciešams uzstādīt Rīgā pieminekli genocīda upura cietušajiem.
- 4) Uzsākt diskusijas, lai iezīmētu Latvijā oficiālu Romu genocīda upuru dienu.

10. Eksperta secinājumi par izstādes „Romu holokausts Latvijā (1941-1945)” atklāšanas pasākumu un izglītojošu lekciju par romu kultūru un vēsturi Jelgavas pilsētas domes administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvaldē, 2017.gadā 6.aprīlī

Izstādes atklāšanas pasākums un izglītojošu lekciju apmeklēja ap 60 cilvēki, no kuriem 16 bija romu tautības pārstāvji, kā arī jaunieši un skolēni no 8.klases. Viens no jauniešiem lekcijā satika savu vēstures skolotāju, un viņš varēja sagatavot prezentāciju un skolā vēstures stundā to prezentēt.

Normunds Rudevičs izglītojošajā lekcijā informēja dalībniekus par romu genocīdu, detalizēti stāstīja par organizēto Romu kultūras festivālu un Kārļa Rudeviča daiļradi, līdz ar to lekcija likās pa garu. Kārlis Rudevičs 50-tajos gados sāka gleznot bez akadēmiskās izglītības un bija unikāls ar to, ka bija pirmais, kurš romu dzīvi un dvēseli attēloja gleznās.

Romu genocīda laikā vairāki romi tika nogalināti, īpaši Jelgavā un Bauskā. 1942.gada 27.un 28. maijā 13 km no Jelgavas Ērmiķu priedēs nošāva 280 romus, no kuriem

tikai 56 bija pilngadīgie. 1943.gada rudenī 10 km aiz Jelgavas Sieramuižas koncentrācijas nometnē tika nošauti 250 romi. Tie, kas palika dzīvi šobrīd ir vienīgie šī genocīda liecinieki. Arvien mazāk šādu liecinieku paliek dzīvi un tāpēc ir ļoti svarīgi viņu stāstus nodot nākamajām paaudzēm.

Jau 4 gadus biedrība „Romu Kultūras centrs” Starptautiskās romu dienas ietvaros organizē Romu genocīda upuru piemiņas pasākumus. Šādi pasākumi būtu jāturpina, bet iesaistot plašu romu organizācijas loku un holokaustā izdzīvojos romus.

Pasākuma atklāšanas laikā uzmanība tika pievērsta arī romu glābējiem, jo tie kā Latvijas varoņi var aktualizēt sabiedrībā romu genocīda traģēdiju. Piemēram, Talsu apriņķa vecākais Kārlis Krūmiņš (1895.-1955.) un Sabiles pilsētas mērs Mārtiņš Bērziņš (1873.-1968.) izglāba vairākus romus no nāves Otrajā pasaules kara laikā Latvijā. K.Krūmiņš Talsos izglāba 200 romus, bet M. Bērziņš izglāba 300 romus Sabilē, par ko viņam uzstādīta piemiņas plāksne Sabilē.

Izstādē arī piedalījās arī pazīstamie Latvijas vēsturnieki - . Bauskas muzeja Vēstures nodaļas vadītājs Aigars Urtāns un vēsturnieks Andris Tomašūns. Andris Tomašūns teica, ka Jelgavas muzeja rīcībā ir vairāk informācijas par Jelgavas genocīdu un iesaka šo informāciju izmantot aktualizējos pasākumos un materiālos par romu genocīdu. Tomašūns iesaka iekļaut glābēju sarakstā arī kādu romu Fraiķi Pauču, kurš arī izglāba 200 romus, tos pierakstot savā Svētes īpašumā kā strādniekus, tādejādi izglābjot vairāku romu dzīvības. Ieteica izvērtēt iespēju Paučam par godu uzstādīt goda plāksni varbūt pie Ermiķiem.

Tika dots vārds arī Romas katoļu baznīcas Jelgavas diecēzes bīskapam Edvards Pavlovskis, kā arī vietējo iestāžu un domes pārstāvjiem.

Izstādes noslēgumā profesionāli uzstājās ar koncertu romu tradicionālās mūzikas ansamblis “Ame Roma”.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Izglītēt jauniešus un skolēnus par ropmu holokausta traģēdiju.
- 2) Organizēt Romu genocīda upuru piemiņas pasākumus arī turpmāk, iesaistot plašu Latvijas romu organizācijas loku un holokaustā izdzīvojos romus.
- 3) Aktualizēt informatīvos materiālus par romu genocīdu, ņemot vērā jaunu informāciju, īpaši par romu glābējiem.

11. Eksperta secinājumi par izstādes „Romu holokausts Latvijā (1941-1945)” atklāšanas pasākumu un izglītojošu lekciju par romu kultūru un vēsturi Ventpils Pārventas bibliotēkā, 2017.gadā 8.maijā

Izstādi apmeklēja 41 cilvēks, no kuriem 18 bija romu tautības pārstāvji. Priecēja, ka romus pārstāvēja cilvēki no vairākām paaudzēm.

Šī izstāde arī ceļoja uz Prāgu, Igauniju un Lietuvu. Francija un Polija izteica vēlmi arī savā valstī redzēt šo izstādi.

Normunds Rudevičs izglītojošajā lekcijā informēja dalībniekus par romu genocīdu, detalizēti stāstīja par organizēto Romu kultūras festivālu un Kārļa Rudeviča daiļradi, par biedrības „Romu Kultūras centrs” un Starptautiskās romu apvienības pasākumiem un aktīvo darbību. Informēja dalībniekus par ES programmas atbalstīto projektu „Romu vēstures atceres projekts: nacisma upuru godināšanai”, kuras ietvaros notika romu senioru konferencē Jūrmalā, kuras viens no mērķiem bija izveidot arhīvu ar romu liecībām par romu genocīda traģēdiju un notikumiem.

Izglītojošās lekcijas laikā N.Rudevičs informēja par romu kultūras un etnosa vēsturi, piemēram, ka senās Indijas civilizācijas laikā pastāvēja 4 romu kastas – skolotāji, karotāji, arodmeistari un melnstrādnieki. Pēc izceļošanas no Ēģiptes romi dzīvoja Indijā ap 800 gadiem. Latvijas teritorijā romi ir ienākuši 16.gst. no Polijas, Vācijas un Krievijas, un pašlaik Latvijā ir saglabājušies 3 romu dialekti.

Romu iedzīvotāji un aktīvisti, aktīvi iesaistoties diskusijā, stāstīja arī par diskriminācijas gadījumiem skolās un baznīcā. Kāda romu sieviete izstādes vizuālajos materiālos atpazīna savus tuvos radniekus, kuri bija nogalināti genocīda laikā Latvijā Otrajā pasaules kara laikā.

Stāstot par Latvijas romu vēsturi, Rudevičs stāstīja, ka pirms 2. pasaules kara, ka romi bija nodarbināti, viņi aktīvi nodarbojās ar zivju žāvēšanu un tirgošanu. Bet genocīda laikā, lielāka daļa no romiem bija iznīcināta, sagraujot arī vairākās nišas, kurās romi strādāja un kurās viņiem bija uzkrāta pieredze.

Sabiles pilsētas pārstāvji stāstīja, ka senos laikos romi labprāt apmeklēja skolu, bet šobrīd ar to ir lielā problēma – romu bērni un jaunieši skolu apmeklē neregulāri. Sabiles romu aktīvisti bija organizējuši vairākus pasākumus, arī romu genocīda upuru piemiņai, bet dome šos pasākumus neatbalstīja, kas sabojāja sadarbību un dialogu starp romu vietējiem iedzīvotājiem un pašvaldību.

Romu glābēja Talsu apriņķa vecākā Kārļa Krūmiņa mazdēls arī piedalījās pasākumā un ieteica klātesošiem iepazīties ar grāmatu “Klusie Latvijas varoņi”, kurā arī ir aprakstīts Kārļa Krūmiņa, romu glābēja, biogrāfiskais stāsts.

Klātesošos uzrunāja arī Ventspils domes izpilddirektors Aldis Ābele, kurš paskaidroja situāciju par Ventspils Vakara vidusskolas „romu klašu” slēgšanu, un dalījās pārdomās par skolas pedagoga uzkrātas pieredzes tālāko izmantošanu romu izglītības jomā. Piemēram, Ventspils Vakara vidusskolas pedagogi ir apguvuši romu valodas prasmes un bija aktīvi izmantojuši šīs prasmes gatavojot informatīvos materiālos romu tautības skolēniem. Savukārt Rudevičs piekrīt tiesībsargam, ka romu klases Ventspils Vakara vidusskolā ir segregācijas paraugs, jo 28 gadu laikā neviens romu bērns nebija absolvējis vidusskolu.

Galvenie ierosinājumi:

- 1) Veicināt sadarbību starp romu aktīvistiem un pašvaldībām, pievēršot arī uzmanību romu genocīda upuru piemiņas pasākumiem.
- 2) Apspriest Ventspils Vakara vidusskolas skolas pedagogu uzkrātas pieredzes tālāko izmantošanu romu izglītības jomā.

12. Eksperta secinājumi par ikgadējo Latvijas romu platformas sanākumi Rīgā 29.05.2017.

Pasākuma piedalījās vairāki romu aktīvistu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no Rīgas, Ventspils, Jelgavas, Valmieras, Dobeles, Vilpūkas, Sabiles, Kandavas, Limbažiem, Talsiem un Daugavpils. Viņi ļoti aktīvi piedalījās sanāksmes darbā grupās izsakot savu viedokli un ierosinot priekšlikumus romu integrācijas pasākumu īstenošanai.

Kopumā sanāksmē piedalījās ap 45 cilvēkiem, t.sk. Kultūras ministrijas Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos un Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes locekļi.

Sanāksmes pirmajā daļā projekta iesaistītie pasākumu vadītāji iepazīstināja dalībniekus ar aktivitāšu saturu un rezultātiem. Pozitīvi bija tas, ka informācija tika pasniegta salīdzinoši vienkāršajā valodā, kas palīdzēja romiem precīzi uztvert informāciju un iesaistīties diskusijā par minētajiem rezultātiem.

Īpaša uzmanība bija pievērsta trīs jautājumiem, kas nāca kā projekta pasākumu galvenās atziņas:

- romu mediatoru iesaistīšanas mehānismi, galvenie uzdevumi un darbības mērķi, sadarbības modeļi ar pašvaldību iestādēm;
- romu iesaistīšanas mehānismi ESF atbalsta aktivitātēs (mazinātu bērnu priekšlaicīgas mācību pamešanas riska novēršanai; NEET jauniešiem; NVA ilgstošajiem bezdarbniekiem; pretdiskriminācijas pasākumi);
- romu kultūras pasākumi veicinot starpkultūru dialogu (Latvijas romu savstarpēja sadarbības kultūras jomā; sadarbībā starp romiem un plašāko sabiedrību).

Svarīgi piezīmēt, ka sanāksmē piedalījās vairāki potenciālie romu mediatori. Tas palīdzēja izveidot aktīvu diskusiju par atbalstu romu mediatora darbībai un iesaistīšanai pašvaldībās, kas ir paredzēts projekta turpinājumā.

Projekta prezentētie rezultāti un vadītāju/ekspertu ieteikumi, kā arī darba grupu secinājumi tiks apkopoti vienā noslēguma ziņojumā un tie kļūs par pamatu nākamā Latvijas platformas projekta pieteikuma izstrādei un palīdzēs efektīvi attīstīt romu integrācijas politiku.

Papildus ir jāatzīmē biedrības „Latvijas cilvēktiesību centrs” pārstāvja aktīvu iesaiste romu tiesību aizsardzības iniciatīvās, informējot sanāksmes dalībniekus par iespējām vērsties pie biedrības ekspertiem pēc konsultācijām romu diskriminācijas gadījumos, kā arī par nākotnes iecerēm attīstīt sadarbību ar romu NVO un mediatoriem, lai motivētu romu

ziņošanu par diskriminācijas situācijām un popularizētu labo praksi nodarbinātības un izglītības jomā.

Projekta „Latvijas romu platforma I:
dialogs, sadarbība un iesaistīšana”
ārējā eksperte –

Dana Didžus

Šis projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības
programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros

Šis materiāls ir izveidots projekta „Latvijas romu platforma I: dialogs, sadarbība un iesaistīšana” ietvaros” Nr. JUST/2015/RDIS/AG/NRP2/8793 ar Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība 2014 – 2020” finansiālo atbalstu. Par materiāla saturu atbild Kultūras ministrija un tajā nav atspoguļots Eiropas Komisijas viedoklis.”